

LUSINDA RAJLI

*U senci
masline*

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Lucinda Riley

THE OLIVE TREE

Copyright © Lucinda Riley 2016

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

„Pravom“ Aleksandru

Pođi za senkom, od tebe žuri
Probaj da pobegneš, ona te juri.
Ben Džonson

Aleks

Pandora, Kipar

19. jul 2016.

Kuća se ukazala na vidiku dok sam vozio zaobilazeći opasne rupe na putu – i dalje nepopunjene kao i pre deset godina, čak i dublje. Truckao sam se još malo, a onda sam se zaustavio i zagledao u Pandoru misleći kako i nije zaista toliko lepa, nije poput sjajnih snimaka letnjikovaca koji se mogu videti na veb-sajtovima za prodaju skupih nekretnina. Štaviše, barem otpozadi, kuća je solidna, jednostavna i gotovo stroga, baš kao što sam zamišljao i njene nekadašnje stanovnike. Sagrađena od svetlog lokalnog kamena, i četvrtasta poput kuća koje sam kao dečak pravio od lego kockica, uzdizala se s neplodnog krečnjakog tla koje je okružuje, obraslo dokle pogled dopire nežnom, bujnom vinovom lozom. Pokušao sam da pomirim stvarnost s virtuelnim slikama u svojoj glavi – upamćenim i uskladištenim pre deset leta – i zaključio da me memorija dobro služi.

Pošto sam parkirao kola, obišao sam oko stamenih zidova do pročelja kuće pa se popeo na terasu, zahvaljujući kojoj Pandora nije obična već na svoj način spektakularna građevina. Prošao sam preko terase do balustrade na njenoj ivici, na mestu od kojeg teren počinje da se blago spušta: predeo s lozom, ponekom belo okrečenom kućicom i maslinjacima. U daljini, svetlucava akvamarinska linija razdvajala je nebo i zemlju.

Zapazio sam da sunce izvodi majstorsku predstavu zalaska, žuti zraci ulivali su se u plavetnilo i pretvarali u zagasite oker nijanse. Zapravo to je interesantno, jer sam oduvek mislio da

---

plavo i žuto tvore zeleno. Pogledao sam udesno, u vrt ispod terase. Lepe leje po rubovima, koje je moja majka tako brižljivo zasadila pre deset godina, nisu održavane pa su, žedne pažnje i vode, pretvorene u neplodnu zemlju i zamenio ih je ružan bodljikav korov nepoznate vrste.

Međutim, u središtu vrta, s još uvek pričvršćenim jednim krajem mreže za odmaranje na kojoj je moja majka imala običaj da leži – s konopcima nalik starim, iskrzanim špagetima – stajala je maslina. Tada sam je zvao „stara“, jer su mi tako rekli odrasli oko mene. Ako ništa drugo, dok je sve oko nje uvenulo i istrulilo, ona je, po svemu sudeći, još više izrasla, veličanstvena, možda crpeći životnu snagu od nekog susednog bilja, rešena da stolecima opstane.

To je baš lepo, taj metaforički trijumf nad nedaćama, borba što se ponosno odražava na svakom milimetru njenog čvorovatog stabla.

Zapitao sam se zašto ljudska bića mrze mapu svog života vidljivu na njihovim telima, dok su ovakvo stablo, ili izbledela slika, ili gotovo napuštena, nenastanjena zgrada, hvaljeni zbog starine.

S tim mislima okrenuo sam se prema kući i osetio olakšanje videvši da, iako u poslednje vreme zapuštena, izgleda da je, bar spolja, Pandora preživela. Na glavnom ulazu izvadio sam iz džepa gvozdeni ključ i otvorio vrata. Dok sam prolazio senovitim sobama, zaklonjenim od svetla zatvorenim prozorskim kopcima, shvatio sam da su mi osećanja obamrla, što je verovatno i najbolje. Nisam se usudio da počnem da osećam jer je ovde – možda više nego bilo gde drugde – sama *njena* suština...

Pola sata kasnije otvorio sam kapke u prizemlju i skinuo čaršave s nameštaja u salonu. Dok sam stajao u izmaglici od čestica prašine na zracima zalazećeg sunca, setio sam se da sam, kad sam prvi put video ovu kuću, pomislio kako je sve staro. Pa sam se zapitao, gledajući udubljene fotelje i pohabanu sof, da li

---

je, kao i s maslinom, od nekog trenutka sve jednostavno samo staro i dalje ne stari vidljivo, kao za dete prosedi baba i deda.

Naravno, jedino što se u ovoj sobi promenilo toliko da se ne može prepoznati jesam ja sam. Mi ljudi dovršimo najveći deo fizičkog i mentalnog razvoja u naših prvih nekoliko godina na Zemlji – od bebe do potpuno odraslog čoveka dok trepneš okom. Nakon toga, barem spolja gledano, do kraja života izgledamo manje-više isto, samo postajemo otromboljena i manje privlačna verzija sebe iz mlađih dana, jer geni i gravitacija čine svoje.

Što se pak emocionalne i intelektualne strane tiče... pa, moram da verujem da se nešto i dobija dok nam pakovanje propada. A povratak ovamo, u Pandoru, jasno mi je pokazao da jeste tako. Dok sam se vraćao u predvorje, nasmejao sam se onom Aleksu koji sam nekad bio. I poklonio sam se predašnjem sebi – trinaestogodišnjaku i, iz ove perspektive gledano, nemogućem dečaku, pravoj napasti.

Otvorio sam vrata Ostave za metle – kako sam od milja zvao sobu u kojoj sam boravio tog dugog vrelog leta pre deset godina. Upalivši svetlo, shvatio sam da nisam pogrešno upamtio da je sobica minijaturna, štaviše, prostor kao da se dodatno skupio. Sa svojih metar i osamdeset pet, sad sam ušao i zapitao se da li bih, kad bih zatvorio vrata i legao, morao isturiti noge kroz prozorčić, kao Alisa u Zemlji čuda.

Podigao sam pogled ka policama sa obe strane tog skućenog prostora, i uverio se da su knjige, koje sam uz mnogo muke ređao po abecednom redu, još uvek tu. Instinktivno sam izvukao jednu – *Vile i svakom po zasluži* Radjarda Kiplinga – i prelistavao je da nađem onu čuvenu pesmu. Čitajući stihove što počinju sa „ako“ – mudre očeve reči upućene sinu – osetio sam kako mi naviru suze saosećanja prema onom dečaku adolescentu kakav sam tada bio: sa očajničkom potrebom da nađem oca. A onda, kad sam ga našao, shvatio sam da jednog već imam.

Dok sam vraćao Radjarda na njegovo mesto na polici, zapazio sam u blizini jednu knjižicu u tvrdom povezu. Shvatio sam da je to dnevnik koji mi je majka poklonila za Božić nekoliko meseci pre no što sam prvi put došao u Pandoru. Tokom sedam meseci, svakodnevno sam ga pisao marljivo i – znajući sebe iz tog vremena – pompezno. Kao i svi tinejdžeri, verovao sam da su moje ideje i osećanja jedinstveni i nešto potpuno novo na svetu, što niko nikad pre mene nije ni pomislio ni osetio.

Tužno sam zavrteo glavom i uzdahnuo kao neki starac pred svojom mladalačkom naivnošću. Dnevnik sam ostavio kad smo otišli kući u Englesku, posle tog dugog leta provedenog u Pandori. A evo ga sad, deset godina kasnije, ponovo je na dlanovima mojih sada mnogo većih ruku. Uspomena na mojih poslednjih nekoliko meseci detinjstva pre nego što me je život gurnuo u odraslo doba.

Uzeo sam dnevnik, izašao iz sobe i pošao na sprat. Dok sam prolazio mračnim, zagušljivim hodnikom, neodlučan u pogledu toga u koju ću se spavaću sobu smestiti tokom boravka ovde, duboko sam udahnuo i pošao ka *njenoj* sobi. Skupivši svu hrabrost, otvorio sam vrata. Možda sam umislio – nakon deset godina odsustva, mora da je to posredi – ali bio sam ubeđen da je na moja čula nasrnuo miris parfema koji je nekada koristila...

Ponovo sam odlučno zatvorio vrata jer nisam bio u stanju da se nosim s Pandorinom kutijom uspomena, koje bi izletele iz svake od ovih soba, pa sam se vratio u prizemlje. Video sam da je pala noć i da je napolju mrkli mrak. Pogledao sam na sat, dodao dva sata vremenske razlike i shvatio da je ovde gotovo devet uveče – prazan stomak mi je krčao od gladi.

Izvadio sam prtljag iz kola i smestio u ostavu namirnice koje sam kupio u lokalnoj seoskoj radnji, a onda izneo malo hleba, feta-sira i veoma toplo pivo na terasu. Sedeo sam u tišini čiju je čistotu remetio tek pokojni pospani zrikavac, pijuckao pivo i pitao se da li je zaista bila dobra zamisao da dođem ovamo dva dana

---

pre ostalih. Najzad, pravi sam šampion u razmišljanju o sebi, do te mere da su mi čak ponudili da to radim profesionalno. Ako ništa drugo, bar sam se nasmejao zbog te pomisli.

Da bih skrenuo misli sa situacije, otvorio sam dnevnik i pročitao zapis na prvoj stranici.

Dragi Alekse, srećan Božić! Pokušaj da redovno vodiš ovaj dnevnik. Možda će ti biti zanimljivo da ga čitaš kad budeš stariji.

Voli te tvoja mama xxx

„E pa, mama, nadajmo se da si u pravu.“ Umorno sam se nasmešio dok sam preletao pogledom po stranicama proze o sopstvenoj važnosti, sve dok nisam stigao do početka jula. Na svetlosti slabe sijalice koja mi je visila iznad glave, na pergoli, počeo sam da čitam.

Jul 2006.

Dolazak

ALEKSOV DNEVNIK

10. jul 2006.

Lice mi je savršeno okruglo. Ubeđen sam da biste ga mogli opcertati šestarom i da bi ivice moga lica jedva odstupile od ivice opisane kružnice. Mrzim što tako izgledam.

U toj kružnici imam još i obraze kao jabuke. Kad sam bio mlađi, odrasli su imali običaj da me štipaju za njih. Zaboravljali su da moji obrazi nisu jabuke. Jabuke nisu žive. One su tvrde, ne osećaju bol. Ako imaju modrice, to je samo na površini.

Ali moram da kažem da imam lepe oči. Menjaju boju. Moja majka kaže da su, kad sam živahan iznutra, pun energije, jarko-zelene. A kad sam potišten, dobijaju boju Severnog mora. Lično mislim da su uglavnom sive, ali prilično su krupne, imaju oblik koštice od breskve, i lepo su uokvirene obrvama, tamnijim od kose, koja je inače devojački plava i prava kao slama.

Trenutno se ogledam u ogledalu. Suze me peckaju jer, kad ne gledam u svoje lice, u mašti mogu da budem ko god hoću. Svetlost u ovom malom toaletu je jaka, sija mi kao oreol iznad glave. Ogledala u avionima su najgora: u njima izgledaš kao hiljadu godina star mrtvac kog su tek iskopali.

Ispod majice vidim svoju kožu iznad šortsa. Zahvatam je rukom i oblikujem udoline pustinje Gobi. Pravim dine, s malim

zaklonima između njih, u kojima može da nikne poneka palma oko oaze.

A onda sam dobro oprao ruke.

U stvari, volim svoje ruke jer se nisu pridružile maršu ka Zemlji salca u kojoj sad žive ostali delovi moga tela. Mama kaže da je to dečje salo, koje će dugme sa oznakom „hormoni“ ukloniti već pri prvom pritisku. Nažalost, za to vreme je dugme sa oznakom „rast u visinu“ izgleda pokvareno. I ne čini se da će uskoro biti popravljeno.

Osim toga, koliko sam punačke dece uopšte video? Većinom su mršava od iscrpljenosti zbog uzbuđenja.

Možda mi treba malo uzbuđenja.

Ali zato ti bar letenje daje osećaj da nemaš težinu čak i ako si debeo. A u ovom avionu ima dosta ljudi mnogo debljih od mene, znam jer sam video. Ako sam ja Gobi, čovek na sedištu pored moga je Sahara. Njegove podlaktice zauzele su naslone za ruke, koža, mišići i salo prelivaju se i šire kao mutirani virus u moj lični prostor. Svoje telo držim u meni dodeljenom prostoru, pa makar me zato spopao i gadan grč.

Iz nekog razloga, kad god sam u avionu, mislim o umiranju. Da budem iskren, svuda mislim o umiranju. Možda je biti mrtav pomalo nalik ovom osećaju bez težine ovde gore, sada, u ovoj metalnoj letelici. Kad smo poslednji put leteli avionom, moja mlađa sestra je pitala da li je umrla, zato što joj je neko rekao da je deka na nebu, na oblaku. Pomislila je da će mu se pridružiti kad smo prošli pored jednog oblaka.

Zašto odrasli pričaju deci tako besmislene priče? To samo vodi ka problemima. Nikad nisam verovao ni u jednu o njih.

Majka je pre više godina odustala od pokušaja da mi ih pripoveda.

Moja majka me voli iako sam se preobrazio u Gospodina Salčića poslednjih nekoliko meseci. I dala mi je reč da ću jednog dana morati da čučnem da bih video svoje lice u vodom

---

isprskanom ogledalu... Izgleda da potičem iz porodice visokih muškaraca. Nije da me to naročito teši. Čitao sam da geni preskaču generacije, a kakve sam sreće, biću prvi debeli patuljak u stogodišnjem nizu muškaraca porodice Bomon.

Osim toga, ona zaboravlja na drugu stranu i drugu DNK koja je učestvovala u mome stvaranju...

Rešio sam da o tome razgovaramo na ovom letovanju. I nije me briga koliko puta će pokušati da izbegne ili promeni temu. Priča o tome da me je donela rođa više ne drži vodu.

Moram da znam.

Svi kažu da ličim na nju. Ali to se i očekuje da kažu, zar ne? Teško da mogu da povežu moj izgled s neidentifikovanim spermatozoidom.

Zapravo, to što ne znam ko mi je otac verovatno još i doprinosi zabludama o veličini koje već gajim. A to nije zdravo, naročito za dete poput mene, ako sam uopšte još uvek dete. I ako sam ikada i bio, u šta sumnjam.

U ovome času, dok moje telo leti iznad centralne Evrope, moj otac bio mogao biti bilo ko, treba samo da ga zamislim, kako mi kad odgovara. Na primer: avion bi mogao početi da se ruši, a kapetan ima samo još jedan padobran. Mogao bih da mu se predstavim kao njegov sin i on bi me sigurno spasao.

A kad malo razmislim, možda je i bolje da ne znam. Moje matične ćelije možda potiču odnekud sa Orijenta i onda bih učio mandarinski da bih komunicirao sa ocem, a to je megatežak jezik.

Ponekad želim da mama izgleda više kao druge majke. Mislim, ona nije Kejt Mos ili tako neko, jer je prilično stara. Ali neprijatno je kad moji drugovi iz razreda, i nastavnici, i svi muškarci koji nam dođu u kuću, gledaju u nju *onako*. Nju svi vole, zato što je dobra, i zabavna, i igra dok kuva. I ponekad mi se čini da moj deo nje nije dovoljno velik, pa poželim da nisam morao da je toliko delim.

Zato što je ja najviše volim.

Bila je neudata kad me je rodila. Pre sto godina bio bih rođen u nekoj ubožnici i verovatno bismo oboje preminuli od tuberkuloze za nekoliko meseci. Pokopali bi nas u sirotinjsku grobnicu, naši kosturi bi ležali zajedno u večnosti.

Često se pitam da li joj je neprijatno zbog živog podsetnika na njenu nemoralnost, to jest mene. Da li me zato šalje daleko u školu?

Oblikovao sam usnama reč *nemoralnost* gledajući se u ogledalu. Volim reći. Sakupljam ih, kao što moji školski drugovi skupljaju sličice ili devojke, zavisno od nivoa zrelosti. Volim da ih izvlačim, slažem i uklapam u rečenicu da bih izrazio misao što preciznije. Možda ću jednog dana želeti da se igram rečima i profesionalno. Da se ne lažemo, nikad neću igrati za *Manchester junajted*, s obzirom na moju trenutnu građu.

Neko lupa na vrata. Izgubio sam pojam o vremenu, kao i obično. Pogledao sam na sat i shvatio da sam ovde duže od dvadeset minuta. Sad ću morati da se suočim s ljutitim putnicima što stoje u redu i čekaju da piške.

Pogledao sam se u ogledalo još jednom – poslednji pogled na Gospodina Salčića. A onda sam se okrenuo, duboko udahnuo i stupio napolje kao Bred Pit.

α

Jedan

„Izgubili smo se. Moram da stanem.“

„Zaboga, mama! Mrkli je mrak i praktično visimo sa obronka planine! Nemaš *gde* da staneš.“

„Samo prekini da paničiš, dragi. Naći ću neko bezbedno mesto.“

„Bezbedno? Ha! Da sam znao, poneo bih planinarske cipele i pijuk.“

„Eno tamo je neko odmorište.“ Helena je smotala volan nepoznatih, iznajmljenih kola, prošla jednu serpentinu, pa stala. Pogledala je u sina, koji je pokrio rukama oči, i spustila ruku na njegovo koleno. „Sad smeš da gledaš.“ Zatim je pogledala kroz prozor, daleko u dolinu, i videla kako svetla, nalik svicima, trepere na obali ispod njih. „Kako je lepo“, rekla je bez daha.

„Ne, mama, nije 'lepo'. 'Lepo' je kad nisi izgubljen u nekoj zabiti strane zemlje, nekoliko metara od ivice koja se strmoglavu spušta više od petsto metara i znači sigurnu smrt. Jesu li ovde ikada čuli za bankine?“

Helena ga je ignorisala, pipala je iznad glave tražeći prekidač za unutrašnje svetlo. „Dodaj mi tu mapu, dušo.“

Aleks ju je poslušao i Helena je počela da je proučava. „Okrenula si je naopako, mama“, primetio je.

„Dobro, dobro.“ Okrenula je mapu. „Imi još spava?“

Aleks se okrenuo da pogleda petogodišnju sestru, opruženu na zadnjem sedištu, s Lembijem, njenim plišanim jagnjetom, u zagrljaju. „Aha. I dobro je što spava. Ovo putovanje je moglo ostaviti trag na nju za celi život. Nikad je ne bismo mogli odvesti na Oblivion u Alton tauersu* kad bi videla gde smo sada.“

„Dobro, znam šta sam uradila. Treba da se vratimo nazad niz brdo...“

„Planinu“, ispravio ju je Aleks.

„...da skrenemo levo kod znaka za Katikas i krenemo tim putem naviše. Evo.“ Helena je dodala mapu Aleksu i ubacila menjač u, kako je mislila, rikverc. Naglo su krenuli napred.

„MAMA! Isuse.“

„Izvini.“ Helena je izvela nespretno polukružno okretanje i vratila kola na drum.

„Mislio sam da znaš gde se nalazi to mesto“, promrmrljao je Aleks.

„Dušo, bila sam samo nekoliko godina starija od tebe kad sam poslednji put bila ovde. I to pre skoro dvadeset četiri godine. Ali sigurna sam da ću prepoznati selo kad stignemo do njega.“

„Ako ikada stignemo.“

„Oh, prestani da tako mračiš! Zar nemaš osećaj za avanturu?“ Heleni je laknulo kad je ugledala raskrscopicu i znak za Katikas. Skrenula je. „Kad stignemo, videćeš da je vredelo.“

„Nije čak ni blizu plaže. I mrzim masline. A mrzim i Čendlere. Rupert je šup...“

---

* Oblivion je poznati vertikalni rolerkoster u zabavnom parku Alton tauers u Engleskoj. (Prim. prev.)

„Dosta, Alekse! Ako ne možeš da kažeš ništa pozitivno, onda umukni i pusti me da vozim.“

Aleks je utonuo u mrzovoljno ćutanje dok je Helena podsticala sitroen uz strmi nagib, razmišljajući o tome kako je šteta što je avionski let bio odložen pa su sleteli u Pafos baš nakon zalaska sunca. Dok su prošli kroz carinu i iznajmili kola, bio je mrak. Pre polaska je uživala u razmišljanjima o putovanju u planine, kako će oživeti uspomene iz detinjstva i obnoviti ih kroz oči svoje dece.

Ali život često izneveri očekivanja, pomislila je, naročito kad je reč o davnim uspomenama. A bila je svesna i da je leto koje je provela ovde, u kući svoga kuma, kad je imala petnaest godina, bilo posuto vilinskom prašinom prošlosti.

I ma koliko to bilo smešno, bilo joj je potrebno da Pandora bude baš onako savršena kakve je se i sećala. Logično, znala je da je to nemoguće, da videti je ponovo može biti slično susretu s prvom ljubavlju nakon dvadeset četiri godine: u mislima slika na kojoj blista od snage i lepote mladosti, a u stvarnosti, prosed i oronuo.

Znala je da je *i to* jedna od mogućnosti...

Da li je i dalje tu?

Helena je čvršće stisnula volan i odlučno nastavila dalje.

Kuća pod nazivom Pandora, koja joj se nekada davno činila kao palata, sad je bila manja nego što ju je upamtila. Antikni nameštaj, koji je iz Engleske prevezao Angus, njen kum, dok je suvereno upravljao ostacima britanske vojske koja se još uvek nalazila na Kipru, izgledao joj je izuzetno, elegantno, nedodirljivo. Sofe presvučene svetloplavim damastom u polumračnom salonu – žaluzine uobičajeno zatvorene kako bi sprečile da izblede na jakom suncu – džordžijanski pisaći sto u radnoj sobi, u kojoj je Angus sedeo svakog jutra, otvarao pisma nožem za papir u obliku tananog minijaturnog mača, i ogromni trpezarijski sto

od mahagonija, čija je glatka površina nalikovala klizalištu... sve je to stajalo i stražarilo u njenom pamćenju.

Pandora je sad bila prazna već tri godine, otkad je Angus, zbog lošeg zdravlja, bio prisiljen da se vrati u Englesku. Ogorčeno se žalio zbog toga, tvrdeći da je zdravstvo na Kipru isto tako dobro, ako ne i bolje od Nacionalne zdravstvene službe kod kuće, ali čak i on je nevoljno priznao kako život u planinskom selu nije baš pogodan kad ti noge više nisu pouzdane i kad neprestano putuješ u bolnicu udaljenu četrdeset pet minuta vožnje.

Konačno je odustao od borbe da ostane u svojoj voljenoj Pandori i pre šest meseci umro od upale pluća i ojađenosti. Već krhko telo, koje je većinu od svojih sedamdeset osam godina provelo u suprotropskoj klimi, nikad nije moglo da se prilagodi nepopustljivom vlažnom sivilu škotskog predgrađa.

Sve je ostavio svom kumčetu Heleni – uključujući i Pandoru.

Plakala je kad je čula da je umro; suze su je pekle od griže savesti što ga nije češće posećivala u staračkom domu kao što je nameravala.

Misli joj je prekinula zvonjava mobilnog telefona iz dubine tašne.

„Dušo, javi se, molim te“, kazala je Aleksu. „To je verovatno tata, zove da vidi jesmo li stigli.“

Aleks je, kao i obično bezuspešno, preturao po majčinoj tašni, i izvadio mobilni nekoliko sekundi pošto je prestao da zvoni. Proverio je registar poziva. „*Jeste*, tata je. Hoćeš da ga pozovem?“

„Ne. Zvaćemo ga kad stignemo.“

„Ako stignemo.“

„Naravno da ćemo stići. Počinjem da prepoznajem predeo. Nema više od deset minuta.“

„Da li je *Harijeva taverna* bila ovde kad si i ti bila ovde?“, upitao je Aleks dok su prolazili pored neonske palme ispred bleštavog restorana punog poker-aparata i belih plastičnih stolica.

„Ne, ali ovo je novi put koji povezuje magistralne puteve, pa ima potencijal za trgovanje. U moje vreme je put do sela bio tek nešto bolji od džombaste staze.“

„Ovde imaju *Skaj TV*. Možemo li doći neko veče?“, upitao je pun nade.

„Možda.“ Helenina vizija blagih večeri na Pandorinoj divnoj terasi s pogledom na maslinjake, uz lokalno vino i smokve ubrane s drveta, nije obuhvatala ni televiziju ni neonske palme.

„Mama, samo mi reci šta sve fali toj kući u koju idemo? Mislim, ima li struje?“

„Naravno da ima, bleso.“ Helena se u sebi pomolila da je meštanka kod koje su ključevi uključila struju. „Vidi, sad skrećemo u selo. Još samo nekoliko minuta i bićemo tamo.“

„Valjda ću moći biciklom do onog bara“, promrmljao je Aleks, „ako uspem da nabavim neki bicikl.“

„Ja sam vozila bicikl od kuće do sela skoro svaki dan.“

„Je l' to bio velosiped*?“

„Ha-ha, baš je smešno! Bio je to pravi starinski bicikl s tri brzine i korpom ispred kormana.“ Helena se osmehnula sećajući se. „Išla sam u pekaru po hleb.“

„Kao onaj bicikl koji vozi veštica u *Čarobnjaku iz Oza* dok prolazi pored Dorotinog prozora?“

„Baš takav. A sad čuti, moram da se usredsredim. Ušli smo s drugog kraja ulice jer smo došli novim putem, moram da se orijentišem.“

Helena je pred sobom videla seoska svetla. Usporila je kad se put suzio i kad je pod gumama zapucketao šljunak. Pojavile su se kuće, sagrađene od kiparskog žućkastog kamena, konačno su formirale neprekidni zid sa obe strane puta.

---

* Na engleskom: *penny-farthing*, jedan od prvih tipova bicikala, s velikim prednjim i veoma malim zadnjim točkom, konstruisan u 19. veku. (Prim. prev.)

„Vidi, eno crkve tamo gore.“ Helena je pokazala prema građevini koja je bila žila kucavica male zajednice Katikasa. Dok su prolazili, na trgu pred crkvom videla je grupu mladih oko jedne klupe, pažnje usmerene na dve tamnooke devojke koje su se dokono izležavale na njoj. „Ovo je centar sela.“

„Očigledno pravi epicentar.“

„Izgleda da su u proteklih nekoliko godina ovde otvorili nekoliko vrlo dobrih taverni. I gledaj, eno prodavnice. Proširili su je u susednu kuću. Prodaju apsolutno sve što poželiš.“

„Da svratim onda da kupim najnoviji CD grupe *All American Rejects*?“

„O, Alekse!“ Helena je izgubila strpljenje. „Znam da ne želiš da budeš ovde, ali, za ime boga, još nisi ni video Pandoru. Daj joj šansu, ako ne zbog sebe, onda zbog mene!“

„Važi. Izvini, mama, izvini.“

„Selo je nekad bilo veoma živopisno, a po ovome što vidim, izgleda da se nije mnogo promenilo“, kazala je Helena sa olakšanjem. „Ali sutra ćemo istražiti.“

„Mama, mi sad izlazimo iz sela“, primetio je Aleks nervozno.

„Da. Sad ne možeš da vidiš, ali sa obe strane puta su hektari vinograda. U dalekoj prošlosti faraoni su odavde prevozili vino u Egipat jer je bilo veoma dobro. Skrenućemo ovde, sigurna sam da je to. Drži se. Put je prilično džombast.“

Kad je grubi put od tucanika zavio naniže pa kroz vinograde, Helena je vratila menjač u prvu brzinu i upalila duga svetla kako bi izbegla opasne rupe na putu.

„I vozila si ovuda bicikl svakog dana?“, iznenađeno je rekao Aleks. „Opa! Iznenađuje me što nisi završila u čokotima.“

„I jesam nekoliko puta, ali zapamtiš gde su najgore rupe.“ Heleni je neku čudnu utehu pružalo to što su rupe na putu bile isto onako gadne kao što ih je i upamtila. Užasavala se asfalta.

„Jesmo li blizu, mama?“, začuo se pospani glasić sa zadnjeg sedišta. „Truckavo je.“

„Jesmo, jesmo, dušo. Još samo nekoliko sekundi, bukvalno.“
Jesmo, jesmo...

Preplavila ju je mešavina uzbuđenja i strepnje kad su skrenuli na uži put i kad se pred njima ukazala mračna, masivna silueta Pandore. Prošli su kolima kroz zarđalu kapiju od kovanog gvožđa, večno otvorenu i pre mnogo godina, a sad zasigurno nije ni mogla više da se pomeri.

Zaustavila je kola i ugasila motor.

„Evo nas.“

Nijedno od dvoje dece nije odgovorilo. Osvrnula se i videla da je Imi ponovo zaspala. Aleks je sedeo pored nje i zurio pravo preda se.

„Ostavimo Imi da spava dok ne nađemo ključ“, predložila je Helena i otvorila vrata, pa je nahrupio topli noćni vazduh. Izašla je, stala i udahnula, upola se prisećajući moćnog mirisa maslina, grožđa i prašine – sveta udaljenog od asfaltnih puteva i neonskih palmi. Čulo mirisa je zaista najmoćnije od svih čula, pomislila je. U stanju je da probudi i vrati određeni trenutak, atmosferu, s prodornom preciznošću.

Uzdržala se da ne pita Aleksa šta misli o kući, jer još uvek nije ni mogao da nešto misli, a ona ne bi mogla podneti negativan odgovor. Stajali su u dubokoj tami sa zadnje strane Pandore, čiji su prozori bili zatvoreni i zamandaljeni kao u kasarni.

„Strašno je mračno, mama.“

„Upaliću farove. Angeliki je rekla da će ostaviti zadnja vrata otključana.“ Helena se sagnula i upalila svetla. Onda je pošljunku prišla vratima, sa Aleksom odmah iza sebe. Mesingana kvaka se okrenula lako, pa je otvorila vrata i potražila prekidač za svetlo. Našavši ga, zadržala je dah i pritislula. Zadnje predvorje je iznenada preplavila svetlost.

„Hvala bogu“, promrmljala je otvarajući druga vrata i paleći svetlo. „Ovo je kuhinja.“

„Da, vidim.“ Aleks je polako koračao kroz veliku, zagušljivu prostoriju, u kojoj su se nalazili sudopera, starinski šporet, veliki drveni sto i kuhinjski kredenac koji je zauzimaio ceo zid. „Prilično oskudno.“

„Angus je retko ulazio ovamo. Njegova domaćica je radila sve kućne poslove. Mislim da on nikad u životu nije spremio nijedan obrok. Ovo je u velikoj meri bila radna prostorija, nije bila komforna kao što je slučaj s današnjim kuhinjama.“

„Gde je onda jeo?“

„Napolju na terasi, naravno. Ovde svi to rade.“ Helena je odvrnula slavinu. Voda je najpre nevoljno počela da curi, a onda je šiknula.

„Izgleda da nema frižidera“, rekao je Aleks.

„U ostavi je. Angus je ovde često primao goste, a od Pafosa je duga vožnja, pa je instalirao rashladni sistem i u ostavi. I pre nego što pitaš: ne, u to vreme ovde nije bilo zamrzivača. Vrata su ti odmah sleva. Idi, molim te, i proveri da li je frižider još uvek tamo. Angeliki mi je rekla da će nam ostaviti malo hleba i mleka.“

„Važi.“

Aleks se udaljio, Helena je nastavila dalje, paleći svetla u hodu, i obrela se u glavnom predvorju u prednjem delu kuće. Podigla je pogled ka glavnom stepeništu, masivnom zavojitom rukohvatu od hrastovine koji su izradile vešte zanatlije i koji je Angus, sećala se, prevezao ovamo iz Engleske. Iza nje je stajao veliki časovnik, kao neki stražar, ali nije više otkucavao.

Vreme je ovde stalo, razmišljala je dok je otvarala vrata salona.

Sofe od plavog damasta bile su prekrivene čaršavima. Povukla je jedan i skinula ga, pa utonula u paperjastu mekoću. Iako još uvek besprekorno čista i bez mrlja, tkanina je na dodir bila krhka, kao da se suštinski, ali ne i pojavno izlizala. Ustala je i prišla jednom od dva francuska prozora koji vode napolje,

pred kuću. Otvorila je drvene žaluzine koje štite sobu od sunca, otključala krutu gvozdenu kvaku i izašla na terasu.

Aleks ju je tu našao nekoliko sekundi kasnije, kako stoji naslonjena na balustradu. „Frižider zvuči kao da ima gadan napad astme“, rekao je, „ali u njemu ima mleka i jaja i hleba. A ovoga definitivno imamo dovoljno.“ Mahnuo je ogromnom ružičastom salamom. Helena nije odgovorila. Naslonio se pored nje. „Lep pogled“, dodao je.

„Spektakularan je, zar ne?“ Osmehnula se, zadovoljna što mu se sviđa.

„Jesu li ona sitna svetla, daleko dole, obala?“

„Da. Ujutru ćeš moći da vidiš i more. A maslinjaci i vinogradi se spuštaju odavde u dolinu s planinama sa obe strane. Tamo u vrtu je fantastična maslina, za koju se priča da je stara preko četiristo godina.“

„Stara?.. kao, izgleda, i sve ostalo ovde.“ Aleks je pogledao dole, a onda i levo i desno. „Vrlo je, ovaj, izdvojeno, ovo mesto, zar ne? Ne vidim druge kuće.“

„Mislila sam da će možda izgraditi neke u okolini, kao što su uradili na obali, ali nisu.“ Helena se okrenula ka njemu. „Zagrlime, dušo.“ Raširila je ruke. „Tako mi je drago što smo ovde.“

„Dobro. I meni je drago što je tebi drago. Šta misliš o tome da sad unesemo Imi? Bojim se da se ne probudi, uplaši i odluta nekud. A i umirem od gladi.“

„Hajde da prvo otrčimo na sprat da joj nađemo spavaću sobu. A onda mi možda možeš pomoći da je odnesem gore.“

Helena je pvela Aleksa nazad preko terase, zastavši pod pergolom obraslom lozom, koja pruža zaklon od podnevnog sunca. Ispod nje je još uvek stajao dugačak gvozdeni sto, s kojeg se ljuštila bela farba i koji je najvećim delom bio prekriven opalim, trulim lišćem.

„Ovde smo svakog dana ručali i večerali. I svi smo morali da budemo prikladno obučeni. Za Angusovim stolom nije

---

bilo dozvoljeno sedeti u kupaćim kostimima, niti u mokrim šortsevima, ma koliko bilo vruće“, dodala je.

„Ti nas nećeš na to terati, zar ne, mama?“

Helena je promrsila sinovljevu gustu plavu kosu i poljubila ga u teme. „Smatraću se srećnom ako uspem da vas *okupim* sve oko stola, bez obzira na to kako ste obučeni. Kako su se vremena promenila“, uzdahnula je, a onda mu pružila ruku. „Hajde, idemo gore da istražujemo.“

Bila je skoro ponoć kad je Helena konačno sela na mali balkon Angusove spavaće sobe. Helena je odlučila da se sutra preseli u jednu od dve identične spavaće sobe, čim otkrije gde drže posteljinu. Aleks je bio malo dalje niz hodnik, ležao je na golom madracu. Zatvorio je sve prozorske kapke da bi se zaštitio od komaraca, iako je zbog toga u njegovoj sobi bilo vruće kao u sauni. Te noći nije bilo ni daška vetra.

Helena je zavukla ruku u tašnu, izvadila mobilni telefon i izgužvanu kutiju cigareta. Stavila ih je u krilo i zagledala se u njih. Prvo cigaretu, odlučila je. Nije želela da razbije čaroliju. Znala je da Vilijam, njen muž, neće *namerno* reći ništa što bi je naglo vratilo u stvarnost, ali da će se to verovatno ipak desiti. I neće on za to biti kriv jer je savršeno razumno da joj kaže da je bio čovek da popravi mašinu za pranje sudova i da je pita gde je sakrila kese za đubre jer smeće mora napolje pošto se sutra prazne kontejneri. Pretpostaviće da će joj biti drago da čuje kako sve drži pod kontrolom.

I... biće joj drago. Samo što *sada*...

Helena je pripalila cigaretu, uvukla dim i zapitala se ima li šta senzualnije od pušenja u toploj mediteranskoj noći. Prvu cigaretu u životu zapalila je samo nekoliko metara dalje od mesta gde sada sedi. Tada je s grižom savesti uživala u zabranjenom. Dvadeset četiri godine kasnije, sedela je sa istom grižom savesti i

željom da se konačno reši te navike. Tada je bila suviše mlada da puši, a sada, s gotovo četrdeset, suviše je stara za to. Nasmešila se na tu pomisao. Svojoj mladosti, učaurenoj u vremenu između svog boravka ovde poslednji put, i svoje prve cigarete, i ove noći.

Tad je bilo mnogo snova, pred njom se tek pružao život. Koga će voleti? Gde će živeti? Koliko će je daleko dovesti njen talenat? Hoće li biti srećna... ?

Sad je većina tih pitanja imala odgovore.

„Molim te, neka ovaj godišnji odmor bude savršen kao što priželjkujem“, prošaptala je kući, mesecu i zvezdama. U proteklih nekoliko nedelja imala je neki čudan, zloslutan predosećaj kojeg, koliko god da se trudila, nije mogla da se otrese. Možda zato što joj se bližio bitan rođendan, četrdeseti – ili jednostavno zbog toga što je znala da se vraća *ovamo*...

Već je mogla da oseti kako je obuhvata Pandorina magična atmosfera, kao da kuća ljušti zaštitne slojeve s nje, skida je sve do same duše. Baš kao što je bilo i prošli put.

Ugasila je dopola popušenu cigaretu i bacila je u noć, pa uzela mobilni i okrenula broj svoje kuće u Engleskoj, Vilijam se javio za sekundu. „Zdravo, dragi, ja sam“, kazala je.

„Znači stigli ste bezbedno?“, upitao je, a Helenu je odmah utešio zvuk njegovog glasa.

„Jesmo. Kako je kod kuće?“

„Dobro je. Dobro.“

„Kako je trogodišnji terorista?“, upitala je sa smeškom.

„Fred se konačno predao, hvala bogu. Mnogo je ljut što ste svi otišli i ostavili ga s njegovim starim tatam.“

„Nedostaje mi. Pomalo.“ Helena se tiho nasmejala. „Ali pošto su ovde samo Aleks i Imi, bar imam šanse da sredim kuću i ovde sve organizujem pre nego što vas dvojica stignete.“

„Može li se u njoj stanovati?“

„Da, mislim da može, ali sutra ujutru ću bolje videti. Kuhinja ima samo ono najosnovnije.“

„Kad smo već kod kuhinje, danas je bio čovek za mašinu za sudove.“

„Je l' bio?“

„Jeste. Popravljena je, ali za tu sumu smo komotno mogli kupiti i novu.“

„O, dragi.“ Helena je prigušila osmeh. „Kese za đubre su u drugoj fioci odozdo, levo do sudopere.“

„Baš sam hteo da te pitam gde ih držiš. Sutra dolaze đubretari, kao što znaš. Zvaćeš me ujutru?“

„Hoću. Ljubim te. I tebe i Freda. Ćao, mili.“

„Ćao. Lepo spavaj.“

Helena je ostala da sedi još malo i gleda prekrasno noćno nebo – osuto milijardama zvezda koje ovde, izgleda, mnogo jače sjaje – sve dok nije osetila da se adrenalin povlači i da je obuzima umor. Tiho se ušunjala unutra i legla na krevet, pored Imi. I prvi put nakon nekoliko nedelja, odmah je zaspala.

ALEKSOV DNEVNIK

11. jul 2006.

Čujem ga. Nadvija se negde nada mnom, u mraku, oštri zube, sprema se za obrok.

A obrok sam ja.

Da li komarci imaju zube? Mora da imaju jer kako bi inače probili kožu? Pa ipak, kad uspem da ostvarim svoj najvažniji cilj i zgnječim jednog malog skota o zid, ne čuje se krckav zvuk, samo se spljeska nešto mekano. Nema pucanja, onog zvuka koji sam čuo kad sam kao četvorogodišnjak pao s penjalice i slomio prednji zub.

Ponekad su tako drski da ti uđu u uho i zuje, da ti najave da će te pojesti. A ti ležiš, mašeš rukama po vazduhu dok oni plešu oko tebe, nevidljivi, i verovatno se histerično podsmevaju svojoj bespomoćnoj žrtvi.

Izvadio sam Bija iz ranca i stavio ga pod pokrivač, pored sebe. Biće mu dobro jer on ne mora da diše. Samo da kažem da on zapravo nije pčela, već plišani zec, plišani zec star koliko i ja. Zove se Bi* jer je to B od Bani. Tako sam ga nazvao kad sam

---

* Engl.: *bee*, pčela, izgovara se isto kao spelovanje slova B, kojim počinje engleska reč za zeka – *bunny*. (Prim. prev.)

---

tek bio prohodao – mama kaže da je to jedna od prvih reči koje sam izgovorio – pa mu je ostalo ime.

A rekla je i još nešto: da mi ga je poklonio „neko poseban“ kad sam se rodio. Mislim da to možda znači da mi ga je poklonio moj otac. Koliko god da je tužno i patetično da u uzrastu od trinaest godina deliš postelju s prastarim zecom igračkom, baš me briga. Bi je moja amajlija, moja sigurnosna mreža i moj prijatelj. Njemu mogu sve da kažem.

Često pomišljam da bi neko ko bi uspeo da prikupi milijarde dečjih omiljenih plišanih igračaka i ispita ih, znao mnogo više o deci koja su s njima spavala nego bilo koji roditelj. Jednostavno zato što zapravo slušaju, bez prekidanja.

Pokrio sam ranjive delove tela – naročito debele obraze, koji bi komarcu obezbedili i doručak i ručak i večeru u jednom ujedu – što sam bolje mogao, raznim odevnim predmetima.

Konačno sam zaspao. Barem tako mislim. Odnosno, nadao sam se da sanjam, jer sam bio u raspaljenoj peći, plamen mi je lizao telo, od vreline mi se rastapalo meso na kostima.

Probudio sam se i video da je još noć, a onda sam shvatio da ne mogu da dišem i otkrio da mi je lice pokriveno parom gaća – zbog čega i jeste bilo mračno i zbog čega nisam mogao da dišem. Sklonio sam ih, žudno udahnuo vazduh i ugledao trake svetlosti kroz proreze žaluzina.

Bilo je jutro. Bio sam obliven znojem, ali vredelo je ako me onaj mali pogani insekt nije ćapio.

Odvojio sam se, onako moker, od madraca, ogulio natopljenu odeću sa sebe. Iznad komode je malo, mutno ogledalo pa sam se oteturao ka njemu da vidim lice. I ugledao ogromni crveni ujed na desnom obrazu.

Opsovao sam, rečima koje moja mama mrzi, pitajući se kako je uspeo da se uvuče ispod gaća i da me ujede. Ali očigledno svi komarci pripadaju elitnim snagama, visoko obučanim za umeće infiltracije.

Kao i ujed, i ostatak lica mi je bio crven kao najcrveniji deo jabuke sorte koksiz pipin. Okrenuo sam se ka prozorima, otvorio kapke i zatrepao kao krtica kad sam stupio na mali balkon. Osetio sam kako me vrelo sunce peče poput one peći iz sna.

Kad mi se vid prilagodio, shvatio sam da je pogled veličanstven, baš kao što je mama rekla. Nalazili smo se veoma visoko, na planinskom obronku, a žut, smeđ i maslinastozelen predeo ispod mene bio je suv i spečen baš kao i ja. U daljini, na suncu se presijavalo more. Onda sam pogledao dole i usredsredio se na sitnu figuru na ivici terase ispod balkona.

Moja majka je koristila balustradu kao baletsku šipku. Njena zlatna kosa prelila se naniže kad je previla gornju polovinu tela unazad kao čovek od gume, pa sam joj jasno video rebra ispod trikoa. Svakog jutra radi te osnovne baletske vežbe. Čak i na Badnji dan, čak i posle neprospavane noći i nekoliko čaša vina. Štaviše, onoga dana kad to ne bude radila, znaću da s njom nešto ozbiljno nije u redu. Druga deca u vreme doručka dobijaju žitarice i tost, ona što imaju normalne roditelje. Ja imam mamu koja, savijena, proturi glavu kroz sopstvene noge i kaže mi da pristavim čajnik.

Jednom je pokušala da me zainteresuje za balet. To je jedna od stvari po kojima se definitivno razlikujemo.

Iznenada sam osetio neverovatnu, nepodnošljivu žeđ. I vrtoglavicu. Svet se malo zavrteo pa sam se vratio u sobu, srušio se na madrac i sklopio oči.

Možda imam malariju. Možda me je onaj komarac dokrajčio pa mi je ostalo još samo nekoliko sati života.

Koliko god da mi je vremena preostalo, treba mi vode i treba mi moja mama.

β

Dva

„Dehidrirao je. Samo to. Razmutite ovaj prašak iz kesice u vodi, da bi nadoknadio elektrolite, a onda mu dajte da popije još jednom pre spavanja. I pij mnogo tečnosti, mladiću.“

„Jeste li sigurni da nije malarija, doktore?“ Aleks je podozrivo pogledao sitnog Kipranina. „Znate, možete mi slobodno reći, mogu da podnesem.“

„Naravno da nije, Alekse“, odbrusila je Helena. Okrenula se ka doktoru i posmatrala ga kako pakuje i zatvara lekarsku torbu. „Hvala vam što ste došli tako brzo, i žao mi je što sam vas uznemirila.“ Izvela ga je iz spavaće sobe i povelala niz stepenice, pa u kuhinju. „Izgledao je kao da je u bunilu. Uplašila sam se.“

„Naravno, to je prirodno, i nema problema. Mnogo godina sam lečio pukovnika Makladena. Njegova smrt... tužno.“ Slegao je ramenima i pružio Heleni svoju vizitkartu. „U slučaju da vam ponovo budem potreban. Bilo bi bolje da ubuduće dođete u ordinaciju. Bojim se da danas moram da vam naplatim hitnu kućnu posetu.“

„O bože, sumnjam da imam dovoljno gotovine kod sebe. Danas sam htela da odem do banke u selu“, odgovorila je Helena s nelagodnošću.

„Nije važno. Ordinacija je nekoliko kuća dalje od banke. Kasnije svratite i platite mojoj sekretarici.“

„Hvala vam, doktore, hoću.“

Izašao je kroz glavna vrata, a Helena za njim. Onda se okrenuo i pogledao naviše, u kuću. „Pandora“, kazao je zamišljeno. „Sigurno ste čuli mit?“

„Jesam.“

„Divna kuća, ali baš poput kutije iz legende po kojoj je i dobila ime, zatvorena je mnogo godina. Pitam se da li ste vi ta koja će je otvoriti?“ Osmehnuo joj se zagonetno, otkrivajući pravilne bele zube.

„Samo se nadam da neće iz nje izaći sva zla ovoga sveta“, odgovorila je Helena s uzdržanim smeškom. „U stvari, kuća je sada moja. Angus je bio moj kum. Ostavio ju je meni.“

„Shvatam. I da li ćete je voleti kao što ju je on voleo?“

„Oh, već je volim. Boravila sam ovde kao tinejdžerka i nikad je nisam zaboravila.“

„Onda znate da je to najstarija kuća u ovom kraju. Neki tvrde da je tu postojala nastamba još pre više hiljada godina. Da su Afrodita i Adonis jednom došli da probaju vino i da su tu proveli noć. Ima mnogo priča u selu...“

„O kući?“

„Da.“ Prodorno ju je pogledao. „Mnogo me podsećate na jednu gospođu koju sam jednom davno upoznao ovde u Pandori, pre mnogo godina.“

„Zaista?“

„Bila je u poseti pukovniku Makladenu, pa su me pozvali da je lečim. Bila je isto tako lepa kao i vi“, kazao je sa osmehom. „A sad, postarajte se da dečko pije mnogo tečnosti. *Adio*, madam.“

„Hoću. Doviđenja i hvala.“